

הבלבול - והעריצות המתסכלת של שפע הבחירה

המכנה המשותף לבעיות רבות של דורינו, הוא תחושה אדירה של בלבול. ההרגשה המתמדת של חוסר מנוחה, וחוסר יישוב הדעת נובעים בעיקר מההרגשה שהקרקע רועדת לנו כל הזמן מתחת לרגליים. זוהי מציאות חיים שלא הייתה מנת חלקם של הדורות הקודמים. לפחות לא באותה מידה.

שום דבר לא בטוח. שום דבר לא ברור.

דווקא בעולם הטכנולוגי המודרני והמפותח, שבו הדברים היו אמורים להיות הרבה יותר בשליטתנו, דווקא עכשיו אנחנו מרגישים שאין לנו שליטה על שום דבר.

בעידן השפע המודרני כיום, יש לנו אפשרויות בחירה רבות יותר מאשר היו לנו אי פעם, כמעט בכל תחומי החיים. במידה מסוימת, אפשרויות הבחירה הרבות משפרות את חיינו, כי לפי ההיגיון נראה שמצבינו טוב יותר שכל שיש לנו אפשרות לבחור מתוך היצע גדול יותר. אלא שבמציאות – עולה ממחקרים שההנחה ההגיונית הזו שגויה. חוקרים במדעי החברה מאוניברסיטת יל בארה"ב, בדקו ומצאו שבארה"ב ובחברות שפע אחרות העלייה במידת הבחירה והשפע מלווה למעשה בירידה בתחושת הרווחה והאושר של האנשים. זאת ועוד יותר – שיעור הלוקים בדיכאון קליני רב משהיה אי פעם. לא משנה מה אתה צריך לבחור תכנית ביטוח, חולצה, או סוג של דגני בוקר בסופרמרקט וכדומה – יש לפניך שפע כזה של אפשרויות שמסבכות אותך, מתסכלות ומבלבלות יותר מאשר גורמות לך שביעות רצון.

המסקנה המדהימה היא שכל שחברה מתעשרת ואנשיה חופשיים יותר לבחור כרצונם מתוך מכלול גדול של אפשרויות – אושרם פוחת!! איש אינו יכול לבדוק את כל האפשרויות למוצר שהוא רוצה לקנות, או ליעד שבו הוא רוצה לבחור. ככל שמספר האפשרויות עולה, עולה גם הרתיעה מפני ההחלטה, והמחשבה על כך שאולי לא בחרנו בבחירה הנכונה. הרי יכולנו לבחור גם באפשרות אחרת.

אולי הפסדנו משהו כאשר בחרנו דווקא בבחירה הזו? ... יש לנו גם אפשרויות השוואה רבות יותר מאשר אי פעם לאחרים שעשו בחירות דומות לשלנו – ואולי חלילה הצליחו יותר מאיתנו... אמצעי התקשורת דואגים לידע אותנו ללא הרף בשפע של מידע על כל מה שחדש בשוק, במה מוצר זה טוב מהשני, וכמה אנחנו מפסידים בכך שהחמצנו את המבצע הזה או האחר... ובכלל, נותנים לנו הרגשה של החמצה מתמדת, מאחר ועדיין לא רכשנו את מוצר א' או ב' או ג'. איך ייתכן שאנחנו מתקיימים בלעדיהם? כיצד אנחנו מעיזים להחמיץ את העונג הצפוי לנו מרכישתם?

העריצות התקשורתית, יחד עם מבול אפשרויות הבחירה מערערים את שלוות נפשו ושיווי משקלו של כל אדם שפוי. הם מרחיקים אותנו מאוד מהגדרת חז"ל לעשיר – שהוא זה "השמח בחלקו". וכי איך אפשר להיות שמח בחלקך כאשר אתה מוטרד מהמחשבה שהיית יכול לזכות בחלק גדול וטוב יותר אם היית רק בוחר אחרת?...

השפע שהפך מתכון לאומללות

הקשר בין הפגזות התקשורת והפרסום לשפע האינסופי של אפשרויות הבחירה בכל תחומי החיים - הוא מתכון בדוק לאומללות. במיוחד אצל אלו מאתנו השואפים ל"הרבה" בחיים, (ואין זה משנה באיזה תחום, גם בתחום הרוחני) - לעולם לא יוכלו להגיע לשלווה. מדוע? כי אם בחרו לעשות ברגע מסוים פעילות מסוימת, אולי כילו את זמנם לריק משום שלא בחרו בפעילות אחרת? ואם קנו מוצר שהוצע למכירה במבצע, אולי הפסידו הזדמנות לקנותו יותר בזול במקום אחר? הרי ברגע זה מתקיימים מבצעים המציעים את אותו מוצר או טוב ממנו, במחיר מוזל יותר... ברגע זה הייתי יכול להיות במקום אחר, שהיה מציע לי עונג גדול יותר מהעונג שאותו אני חווה כרגע... ואם בחרתי בן זוג או בת זוג - איך אדע שבחרתי את הטוב ביותר? הרי יכולתי בודאי להשיג משהו טוב יותר... וכו' וכו'.

ככל שיש לנו יותר אפשרויות מפגש, בדיקה, ניסוי וטעייה - אנחנו נהיים מבולבלים ונבוכים יותר. מרגישים שתמיד נפסיד משהו. זה נכון שתמיד מפסידים משהו, אבל ההרגשה הזו היא מוחשית וכואבת הרבה יותר כאשר אתה מודע לכל האפשרויות האחרות והן פרושות לפניך באופן נגיש - בפרסומת נוצצת ורעשנית שאינה מפסיקה לטרטר נגד עיניך ואוזניך, וחודרת לליבך כארס של תסכול.

זאת ועוד, העימות הפנימי שמחוללות בתוכנו אפשרויות הבחירה הרבות - לפעמים חריף דיו כדי לשתק אותנו, ואנחנו מוצאים את עצמנו בתחומי בחירת בן זוג, בחירת מקצוע, בחירת מוצר לקניה, או אפילו בחירת יעד לטיול - בתחושה חריפה של חוסר שביעות רצון, בלי קשר לסוג הבחירה שעשינו.

כשם שאנשים חשים חרטה על הזדמנויות שדחו, כך הם חשים צער על האפשרות שבחרו. אחד הגורמים לכך הוא שכאשר אנו מחליטים החלטות, חווים תוצאות, ומגלים שהן אינן עומדות בציפיות אנחנו מתחילים להאשים את עצמנו, ורואים בתוצאות מאכזבות כשלון אישי שהיה אפשר וצריך להימנע ממנו אילו רק בחרנו בחירה טובה יותר....

ככל שאנחנו מגבילים יותר את האפשרויות העומדות בפנינו, כך אנחנו מקטינים את הצער החרטה והתסכול שיהיו מנת חלקינו. המושג "הכי טוב" הוא מושג חמקמק. ככל שנלמד את עצמנו, שלעולם לא נוכל להשיג את "הכי טוב" באופן אובייקטיבי, אבל תמיד נוכל להתייחס למה שיש לנו כ"הכי טוב". זה מזכיר את הפתגם החכם שאומר: "מדוע אין לי את מה שאני רוצה? כי אני לא רוצה את מה שיש לי..."

לפני דור הטכנולוגיה וההיי-טק, שבמידה רבה יצר את המצב הזה, העולם היה הרבה יותר פשוט, ואדם היה יכול להרגיש יציבות מסוימת בחייו.

העיר הייתה קטנה יותר, ומתוחכמת פחות, הבתים היו יותר קרובים לקרקע, ואפשר היה לנשום קצת אדמה ליד הבית ולא רק אספלט של כבישים תוססים ורעשניים. היו הרבה פחות אפשרויות בחירה בכל תחום, והיה הרבה פחות מידע על הנעשה בעולם, ולכן העולם היה נראה גדול הרבה יותר.

אי אפשר היה לדעת בו זמנית על פיגוע, שהתרחש במקביל לרעידת אדמה קטלנית, בו זמנית, יחד עם פשע נתעב בארץ רחוקה. החדשות היו מגיעות הרבה יותר לאט, ובכמויות הרבה פחות היסטוריות מאשר היום. אדם היה יכול לגבש לעצמו יישוב דעת מסוים, לטפח רוחניות בקצב אישי, ולא להרגיש רדוף ומבוהל כתוצאה משטיפת מוח תקשורתית שמטמיעה בתוכו, בניגוד לרצונו, מושגים של חומרנות הישגית שאין לה גבולות.

מי מרוויח מהמצב?

לחלק של הנפש הבהמית בתוכינו (הסבר מפורט בפרק על נפש-רוח-נשמה) יש הרבה רווחים משניים מהשפע החומרי העצום של תקופתנו. השפע הזה עוזר לה לבצע נפלא את תפקידה. **תפקידה של הנפש הבהמית הוא להסתיר את הנשמה.** להסתיר את החלקים הרוחניים שבתוכינו שמושכים אותנו למעלה.

ומה יכול להסתיר את כל אלו יותר טוב מאשר הטעם המתוק של רכושנות, תאוות ורדיפה אחרי שליטה וכוח?

התשוקה לטעם המתוק הזה מקבלת עוצמה כפולה ומכופלת דרך המדיה התקשורתית, עד שזה פלא שאנחנו מצליחים לחשוב ולתפקד באופן רגיל.

מישהו אמר פעם - "פלא בעיני איך אנשים קמים בבוקר והולכים לעבודה, ותלמידים לבית הספר, לאחר שכל לילה, עד שעות מאוחרות, הם יושבים מול מסך הטלוויזיה, ומחוברים כמו באינפוזיה למראות אכזריים, רצחניים, מלאי תאוות מעוותות ואלימות. הרי הם סופגים לתוכם את כל הזבל הזה, ואחרי כמה שעות-בבוקר, הם אמורים להתנהג "באופן נורמאלי ומוסרי" בבתי הספר, ובמקומות העבודה שלהם..."

אם נבדוק את שרשי הבלבול של תקופתנו, נגיע ללא ספק לשינוי שחל בבני אדם, כתוצאה מהמהפכה הטכנולוגית.

בבל העתיקה והמהפכה הטכנולוגית

המהפכה הטכנולוגית שינתה את פני העולם בכך שהעניקה לנו צעצועים משוכללים וחכמים, שהקלו על חיי היום יום, ופתחו בפנינו מבול של תקשורת ואינפורמציה. האדם קיבל חיזוק עצום לאינטליגנציה שלו, ושקע באשליה של גאווה, באשליה שהוא יכול לשלוט בכל העולם. להגיע לירח. לגלות את החלקיק הקטן ביותר של החומר, ולהפעיל אותו. לחקור גלקסיות, להמציא תרופות וכו'...

זה לא מזכיר לכם את תקופת מגדל בבל? ...

גם בתקופה הזו, היו לאנשים יכולות טכניות אדירות, שמקורן, ככל הנראה באותם בני האלוקים (מלאכים) שירדו משמיים להתערבב עם בני האדם. היו להם לאותן ישויות יכולות טכניות עצומות, וידע גבוה מאוד, אלא שכאשר התלבשו בגוף של אדם, הנפש הבהמית הכריעה את הכף, והטתה את כל פעולותיהם לשמש את צרכיהם האגוצנטריים, ואת נגיעותיהם האישיות.

כך, הגיעו אנשי בבל, לרצון להשתלט על העולם מבחינה גשמית ורוחנית. הייתה להם גאווה אדירה, כתוצאה מהיכולות הטכניות המשוכללות שלהם, ולכן הם הפסיקו להתבונן בשאלה – מה בורא עולם רוצה מהם, ומדוע הם ירדו לעולם הזה להתלבש בתוך גופים של בני אדם. הם היו בטוחים שיש להם את כל התשובות, ורצו להגיע לכוח ושליטה ללא גבולות. המטרה הזו קידשה אצלם את כל האמצעים. אם אדם היה נופל מהמגדל הגבוה שבנו, זה לא עניין אותם כל כך. לעומת זאת אם היה להם הפסד כלכלי כלשהו, (אם נפלה מלמעלה לבנה, למשל) זה היה כואב להם מאוד. וזו בדיוק הסיבה שנפלו. הם שכחו את השורש, ושכחו את המטרה. שכחו להיות בני אדם.

מזכיר לכם משהו? העולם המודרני שלנו עובד בדיוק על פי אותם כללים. החוקים הלא כתובים של החברה הקפיטליסטית מאפשרים לאנשים לרמוס הכל בדרך לתהילה, בדרך לשליטה ולכוח.

נפילת מגדלי התאומים בניו יורק, הביאה הרבה אנשים להתבונן באופן עמוק יותר על התפיסה המוגזמת שלנו את עולם השפע החומרי. יש מקובלים שאומרים שנשמות רבות מדור מגדל בבל חזרו בגלגול לתקופתנו כדי לעמוד באותו ניסיון עצמו, של בחירה בין עצמה ושליטה מדומה שמעניקה הטכנולוגיה החדשנית, לבין עבודה רוחנית והתחברות למשמעויות הפנימיות, לקולה של הנשמה.....

